

ZO ČSS 7-09 Estavela

Jungmannova 11, 77900 Olomouc

ZPRÁVA O VÝZKUMU JAVOŘÍČSKÝCH JESKYNÍ

na základě výjimky ze zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny (MŽP/13174/04 – 620/2305/04) ze dne 5.8.2005, udělené MŽP ZO ČSS 7-09 Estavela, prováděných v období 5.8.2005 až 31.12.2008.

Výzkumná skupina:

Základní organizace České speleologické společnosti 7-09 Estavela
zastoupená předsedou MUDr. Tomášem Bohanesem, Ph.D.
korespondenční adresa:
Jungmannova 11
77900 Olomouc

Lokalita:

Území NPR Špraněk, k. ú. Březina, okres Olomouc
Javoříčko jeskyně, Vojtěchovská chodba

Číslo pozemku:

Katastrální území obce Březina (OÚ Luká, okr. Olomouc)
parcelní čísla 106, 107/1, 107/2, 107/3

Uživatel pozemku:

Státní lesy ČR, Lesní závod Šternberk

Historie výzkumů a stručný plán nových výzkumů:

ZO 7-09 se od svého vzniku v roce 1983 zabývala výzkumem javoříčko-vojtěchovské části Javoříčského krasu v území, které jí v interní rajonizaci krasových oblastí ČR bylo přiděleno pro speleologickou činnost předsednictvem ČSS. Jednalo se zejména o výzkum Vojtěchovské chodby Jeskyní Míru. Zde došlo v letech 1983-84 k objevu nových prostor o délce asi 250 m. V pozdějších letech došlo k útlumu činnosti, a proto nedošlo k dokončení podrobného průzkumu nově objevených prostor ani k jejich mapovému zpracování, které bylo provedeno Správou jeskyní až v nedávné době. Zároveň došlo k vypršení výjimky povolující činnost v zájmovém území. V posledních letech došlo k oživení činnosti skupiny a byly činěny kroky k opětovnému získání povolení k výzkumné činnosti v systému Jeskyní Míru. V roce 2002 získala skupina výjimku pouze k průzkumu exokrasových forem v NPR Špraněk. Tento výzkum skupina prováděla v úzké spolupráci s katedrou geografie Přírodovědecké fakulty UP Olomouc. Platnost výjimky skončila 30. 6. 2003, výsledky výzkumných prací byly zpracovány ve zprávě, která byla předána na příslušná místa. Díky udělení nové výjimky pro provádění výzkumných prací v srpnu 2005 bylo opět možné pokračovat v minulosti přerušovaných výzkumech na konci Vojtěchovské chodby Javoříčských jeskyní.

Celý projekt nových výzkumů byl směřován k prolongaci Vojtěchovské chodby Javoříčských jeskyní proti směru předpokládaného přítoku paleotoku Špraňku, který tyto prostory za závalem na konci Olomouckého dómu v minulosti patrně vytvořil. Dalším úkolem bylo revizní mapování celé Vojtěchovské chodby v co nejvyšší třídě přesnosti a její napojení na hlavní polygon, jdoucí přístupnými částmi jeskyní (dosavadní polygon od Závrtového dómu byl dosud proveden pouze kompasovým měřením).

Výzkumné práce:

Průzkum:

Průzkumné práce je možné rozdělit na dvě části. Menší část představovalo sondování, resp. otvírkové práce na vlastním závalu na konci Olomouckého dómu. Otvírkové práce probíhaly pouze v menším rozsahu v jihozápadním rohu dómu v místě větvení puklin, kde již v minulosti, po objevení Olomouckého dómu, probíhaly první práce tohoto typu. Bylo vyklizeno menší množství sutí, čímž se podařilo zjednat přístup i podél jižní stěny, celková hloubka, dosažená v minulosti ale překročena nebyla a pro nejistotu ohledně vhodného místa založení otvírky zde větší otvírkové práce nepokračovaly.

Dále se ještě sondovalo v jihovýchodním cípu dómu pod horním závalovým „kuželem“, při ústí východního ze tří komínů, které se otvírají nad závalem. Zde se otvírají prostory mezi balvany, umožňující pronikat mezi zával a stěnu. Protože po podrobném zmapování oblasti závalu existují indicie, naznačující možnost změny směru Vojtěchovské chodby k východu, zdá se toto místo potenciálně perspektivní. Dosavadní sondáže, spočívající spíše ve vyklízení sutí mezi velkými bloky, zatím nemohly přinést faktické poznatky, které by teorii o změně směru chodby potvrdily či vyvrátily. Sondáže naopak ukázaly nutnost otevřít v tomto koutě větší prostor přesunem části závalu, tak, aby byla zajištěna bezpečnost prací.

Velmi podrobně byla ohledávána oblast závalu na konci Olomouckého dómu i přilehlé prostory. Cílem bylo jistit jakoukoliv novou indicii, naznačující, v kterém místě lze pod masami kamení očekávat pokračování jeskyně směrem k jihu. Jednoznačné ukazatele nalezeny bohužel nebyly. Zevrubná prohlídka, spolu s podrobnou mapou, která byla vytvořena v měřítku 1:100 (v příloze 1 je prezentována v měřítku 1:250 s ohledem na

technické možnosti tisku, do budoucna však počítáme s tiskem 1:100), naznačuje možnost, že celý zával vznikl na tektonické poruše, která způsobila změnu směru chodeb ve směru JV (nebo resp. naopak, protože pochopitelně existuje oprávněný předpoklad, že chodby se vyvíjely od jihu k severu). Za této situace se zdá, že pokračování se nachází v JV rohu pod odsednutým stropem a masami balvanů, kde ale se ukazují cesty jak se dostat mezi ně a pod ně. V případě potvrzení této hypotézy by tedy situace pro prolongaci jeskyně byla patrně příznivější než v případě původně očekávaného pokračování přímo v jižní, tj. čelní stěně dómu.

Vzhledem k tomu, že při konci výzkumů na závalu po objevu Olomouckého dómu v devadesátých letech minulého století nebyl celý prostor zcela detailně prozkoumán, bylo možné dokonce pokračovat v prolongačních pracech i pouhým pronikáním do volných prostor. Centrem těchto aktivit se stal výše zmíněný Východní komín v Olomouckém dómu. Již po objevu dómu se tu podařilo proniknout o 10 m výše do prostoru, jdoucí v ose S-J paralelně s koncovou částí Olomouckého dómu, charakteru trhliny, široké 2-3m, směrem k jihu stoupající, kde ovšem dno je tvořeno převážně velkými balvany, snad souvisejícími ještě se závalem. Směrem k jihu končí trhlina slepě v terénu sintrů a zařícených bloků. Z této prostory míří k východu ještě zajímavá, snad i perspektivní puklina, která rovněž byla sledována vpřed, ovšem po asi 8m je neprůlezně ucpána balvanem, který bude nutno rozbít pro umožnění proniknutí dále vpřed.

Směrem k severu se již krátce po objevu Olomouckého dómu podařilo Ivo Kopeckému proniknout trhlinou do zasintrovaného okénka a jím do rozsáhlého systému vertikálních trhlín, mířících k východu. Ivo Kopecký tyto prostory, dnes nazývané Ivošovy jeskyně, objevil, ale detailně neprozkoumal.

Průzkum **Ivošových jeskyní** se tak stal hlavní náplní výzkumu v oblasti závalu. Šlo vlastně o jedinou známou cestu, která nabízel možnost pokusit se zával obejít bez nutnosti jeho rozebírání. Pozdější průzkumy ukázaly ještě další možné cesty, ale to bylo až později. Nevýhodou byl patrný fakt, že trhlina, na níž jsou Ivošovy jeskyně založeny, míří k východu, což je pochopitelně směr nevhodný pro hledání pokračování chodby směrem k jihu. Ale poté, co vznikla po dokončení mapování teorie o změně směru Vojtěchovské chodby k JV, se opět směr Ivošových jeskyní ukazoval jako potenciálně perspektivní.

Při průzkumu Ivošových jeskyní bylo nejprve prozkoumáno jejich horní patro, už tehdy částečně známé. Podařilo se dosáhnout až koncových částí, kde je pokračování vpřed, směrem k Březinské chodbě, zasintrováno a ucpáno hlinitými sedimenty, ale z koncové síňky odstupuje nová chodba směrem k severu. Její vstup je ovšem uzavřen balvany, které bude nutno rozdrtit, aby bylo možné proniknout dál. Největším objevem výzkumů, prováděných v tomto období, se ale stal objev spodního patra Ivošových jeskyní, které se podařilo sláněním extrémně úzké vstupní propasti, otvírající se 10 m od vstupu do chodby. Tento sestup, resp. hlavně výstup, lze považovat za poněkud extrémní podnik, vezmeme-li v úvahu rozměry prostor propasti, vzniklé v podstatě jen mírným rozšířením pukliny, a zejména ostrý krupičkovitý sintr na stěnách, bránící lezci prakticky v pohybu.

Dolní patro Ivošových jeskyní představuje zejména v zadní části již zcela jiné prostory než jejich horní patro, nacházející se zhruba o 10 – 15 m výše. V koncových částech klesají chodby mírně dolů, i se známkami stagnující vody, končí pak neprůleznými úžinami. Z hlavní chodby odbočují zejména k severu meandrující puklinové chodby, zasahující poměrně daleko, ovšem na hranici průleznosti. Na spodním patře byly konány pokusy proniknout dál, jednak pronikáním úžinami, jednak i rozborkou některých balvanitých ucpávek, což ale bylo prozatím neúspěšné.

Obě patra Ivošových jeskyní byla zmapována, horní patro kompletně, u dolního patra chybí dosud domapovat spleť puklin, jdoucí k severu. Z tohoto důvodu nebyla vytvořena definitivní

počítačová mapa celého systému, ale pro představu je v přiložené mapě průběh dolního patra naznačen alespoň obrysem půdorys chodeb. U obou pater není ještě rovněž dokončeno mapování podélných a příčných řezů.

Další prolongační úsilí, při prozatímním neúspěchu v Ivošových jeskyních, bylo věnováno dvěma komínům. Byl jednak zkoumán komín v západním cípu Olomouckého dómu nad závalem, ale bez pozoruhodného objevu. Jako zajímavější se nakonec ukázal prostřední komín, situovaný přímo nad vrcholem závalu. Tento komín byl prozkoumán rovněž již po objevení Olomouckého dómu, byl nicméně našimi předchůdci hodnocen jako neperspektivní. Proto byl jeho nový průzkum ponechán na samotný konec výzkumného období (aby byl prohlédnut jen jaksi v rámci úplnosti – v prosinci 2008). K našemu překvapení se ovšem situace v komíně jeví poněkud jinak, je zde vytvořeno jednak menší bludiště velmi krásně krápníky vyzdobených chodeb, jednak zde byly nalezeny dvě chodby, směřující k JV. Levá z nich představuje bohužel jen spojku do prostor známého Východního komína, což ověřila otvírka. Pravá chodba však představuje vertikální puklinu s hlinitým dnem s balvanu, kterou se podařilo postoupit vpřed asi 10m uvolňováním balvanů a hlíny a nabízí se zde rozhodně další perspektiva pro průnik vpřed za zával na konci prostor Východního komína. Zde pak míří do velkého neznáma a představuje perspektivní místo pro pokus o průnik za zával. Bohužel, vzhledem k nedostatku času se již komín nepodařilo zmapovat, takže to je nutné rovněž doplnit v příštím období.

Dalších několik exkurzí bylo rovněž věnováno záhadné spleti chodeb na dně Vstupní propasti Švecovy díry, kde zatím pro těsnost prostor nebylo dosaženo žádného pokroku. Prostory si žádají v první fázi zmapování, poté pokus po postup v hypotetickém směru na Zkamenělý zámek.

Mapovací práce:

Především bylo provedeno důkladné zmapování koncové části Olomouckého dómu v oblasti závalu a všech odboček, z této části vybíhajících, především Ivošových jeskyní. Nebyl bohužel zmapován prostřední komín.

Dále byla zahájena tvorba páteřního teodolitového pořadu ze Závrtového dómu, kde je napojen na pořad návštěvního okruhu, směrem do Olomouckého dómu. Již na počátku byly zjištěny značné rozdíly se stávající mapou v oblasti za Závrtovým dómem. Pro zatím končí teodolitový pořad v blízkosti změny směru Vojtěchovské chodby do dominantního jižního směru, na jeho tvorbě se bude pokračovat.

Popis nově prozkoumaných a zmapovaných prostor:

V této části chceme podat popis prostor, které byly nově prozkoumány a zmapovány, chybí zde tedy popis nově prozkoumaného, leč nezmapovaného středního (nově nazvaného Jižní) komína.

Široký Východní komín se otvírá v jihovýchodním cípu závěrové části Olomouckého dómu. Stupňovitě zde lze volným lezením vystoupit 6 metrů do výše do prostory, založené na vertikální puklině ve směru S-J. Doprava dno prostory stoupá vzhůru do vzdálenosti 13m, kde v rozlámaném masívu končí hlinitou ucpávkou s volnými balvanu a sintry. Před koncem prostory odstupují k západu (tj. zpět do Olomouckého dómu) dvě neprůlezné chodbičky, jeví se spíše jako prostory mezi volnými bloky. 4 m od ústí komína do popisované prostory pak ve východní stěně odstupuje k východu cca 5 m vysoká chodba, založená na rozšířené

vertikální puklině – nejširší je u dna, kam je třeba proniknout slaněním do rozsedliny mezi balvany, tvořícími dno popisované S-J prostory, z níž je možné proklouznout na dno puklicovité chodby. Tou je možné proniknout cca 6 m vpřed, kde další průnik uzavírají úžiny, výše pak zaklíněný blok, po jehož odstranění bude snad možné proniknout dále vpřed.

Severní ukončení popisované prostory představuje strmě stoupající svah v úžině, jejíž levou stěnu představuje skála, pravou pak pěkný sintrový vodopád. Vystoupaním tohoto svahu lze dosáhnout velmi obtížně průlezné okénko trojúhelníkovitého tvaru, kterým je možné se obtížně protáhnout do Ivošových jeskyní. K výzkumu v této části jeskyně zbývá ještě chodbička, která se zdá začínat při horní části krápníkového vodopádu a míří jakoby nad okénko k severu.

Ivošovy jeskyně, objevené Ivo Kopeckým v roce 1984, začínají za okénkem malou síňkou 3,5m dlouhou, z níž je nutné se proplazit plazivkou dolů do vysoké puklinové chodby, která tvoří většinu horního patra Ivošových jeskyní. Převažující směr chodby je 75°, tedy VJV, je založena na vertikální puklině, její výška kolísá, činí průměrně zhruba 8 m. Šířka je při dně v průlezné výšce asi 30-40cm, výše se rozšiřuje, u stropu činí asi 1,5-2m. Ve vzdálenosti 13m od plazivkou je dno chodby prolomeno dvojitým jícnem propásky, která představuje přístup na dolní patra Ivošových jeskyní. V úseku mezi plazivkou a propástkou dno klesá, je tvořeno hlinitým svahem a zaklíněnými balvany, doleva k SZ zde odstupují dvě chodbičky o délce zhruba 5m, z nichž první je uzavřena sintrovou přepážkou, druhá má spíše charakter meandrující rozšířené pukliny, zakončené úžinou. Za propástkou dno chodby opět stoupá suťovým svahem a ve vzdálenosti 9m od propásky přechází v rozlámaný úsek mezi velkými bloky, kde je nutné sestoupit o 2 m níže. Zde odstupuje k JZJ puklinová odbočka, přecházející po 4.5m do kolmé pukliny – vpravo klesající a po 3,5m končící v sedimentu, vlevo pak jde horizontálně jako meandrující, zužující se puklina, končící ve vzdálenosti 5m neprůleznou úžinou, o metr dál se zdá, že se stáčí více k jihu.

Za větvením chodba výrazněji stoupá po bahnitěm svahu 9m a pak pod azimutem 83° končí horizontální úžinou, kterou je možné proniknout do koncových síní. Směrem dále k V je pokračování uzavřeno hlinitou a sintrovou ucpávkou – zdá se, že odtud přišly hlíny s příměsí písku, které představují výplň této první síně. Z první síně je možné proniknout nízkým průchodem k severu do koncové síně o 3m dále, která představuje asi 2m velký prostor s pěkným krápníkovým kuzelem na severní straně. Od krápníkového kuzele vybíhá k severu nízka, ale asi 2 široká chodba, kde je pokračování patrně ještě minimálně 4m, avšak vstup do chodby je uzavřen vápencovými bloky, mezi nimiž zůstávají neprůlezné štěrby. Zde nicméně bude možné po rozbití jednoho bloku proniknout vpřed. Doprava, k V od krápníkového kuzele, je patrně pokračování k V, které klesá mírně dolů, je však zahliněno a neprůlezné. Toto pokračování patrně vyúsťuje do jedné slepé odbočky z Březinské chodby, jak ukazuje přehledná mapa systému. Směrem k Z a pak J je možné se ze síně proplazit po balvanech směrem dolů, jakoby pod výplně v první koncové síni, jde však patrně jen o část první síně, oddělenou od síně skalní oponou, která způsobila vyplnění jen dna síně hlinito-písčitémi sedimenty, kdežto v chodbičce paralelní je dno níže – písčité sedimenty jsou zde velmi dobře patrné. Chodbička vyúsťuje malými okénky jak do první síně, tak do přístupové chodby.

Dolní patro Ivošových jeskyní začíná výše zmíněnou těsnou propástkou, kterou je možné obtížně proniknout (jak již uvedeno výše) na velký balvan ve dně dolního patra, od nějž se táhne klesající chodba směrem k východu. Na opačnou stranu, směrem k Olomouckému dómu, vedou jen neprůlezné pukliny. K východu sestupuje 12m dlouhá chodba pod azimutem 80° se stupni a ústí do síňky, z níž doleva odstupuje dosud nezmapované bludiště, jehož chodbami lze proniknout ještě níže pod úroveň chodby dolního patra Ivošových jeskyní.

Bludiště ústí do meandrující chodby, založené na vertikální puklině o šířce zhruba 30cm, kterou je možné pronikat ještě desítky metrů do masívu směrem k severozápadu až do jejího definitivního zúžení do neprůlezného profilu. Ze síňky vede mírně stoupající krátká chodbička do další nízké síňky. Tato část po síňku je patrně založena na vertikální ukloněné puklině, tvořící i horní patro Ivošových jeskyní.

V síňce se charakter jeskyně mění, již nejde o vysokou puklinovou chodbu, jako jsou doposud popsané části dolního patra Ivošových jeskyní, ale prostory jsou nižší, navíc spíše nepravidelně jdoucí, patrně především mezi menšími rozpukanými skalními bloky. Navíc se další průběh odklání pod azimutem 93°. Ze síňky o délce asi 8m a šířce kolem 2-3m odstupují menší puklinové neprůlezné odbočky jak k severozápadu, tak jihovýchodu. Za síňkou o 2m dál pronikneme mezi balvany přes stupeň do další chodby, směřující 15m k východu, kde končí neprůleznou puklinou.

Ještě předtím však z ní odstupují dvě významnější klesající odbočky k jihovýchodu. Jedna 5m dlouhá začíná hned za sborem balvanů před chodbou, kde okénkem lze prolézt za jakousi „oponu“, kterou je vidět několika otvory zpět do původní chodby. Tato chodbička se na konci lomí k jihu v neprůleznou úžinu, v jejím dně bývá skapová kaluž, případně vlhké bahno v jejím místě. Ještě před začátkem této chodbičky je ale zajímavé místo ve stropě hlavní chodby, kde se otvírá balvany ucpaný komín, kde byly učiněny pokusy o jeho uvolnění, ale pro zatím ztroskotaly. Podle v poslední době vytvořené projekce prostor obou pater dohromady (viz příloha č. 2) se ale nicméně zdá, že komín vede pouze do známých prostor horního patra. Druhá, významnější chodbička, odstupuje o 4m dál, klesá v délce 2m do šířaviny, z níž pak pokračují prostory vzhůru těsnou chodbičkou s blátivým dnem dalších 8m, kde končí v neprůlezných meandrech.

Plán dalších průzkumných prací ve Vojtěchovské chodbě:

- Dokončit mapování Ivošových jeskyní – domapování spodního patra, dokončení řezů spodního a dolního patra
- Dokončit podrobné mapování zbytku Olomouckého dómu a jeho připojení na nově budovaný teodolitový polygon ze Závrtového dómu
- Dokončit přemapování celé Vojtěchovské chodby s napojením na nový polygon
- Otvírkové práce v Jižním komíně nad závalem a pokus o otvírku ve východním rohu závalu v Olomouckém dómu, případně i další prolongační práce na konci horního patra Ivošových jeskyní a v jejich dolním patře
- Sondáže v prostorách pod Švecovou propastí

V Olomouci dne 4.9.2009

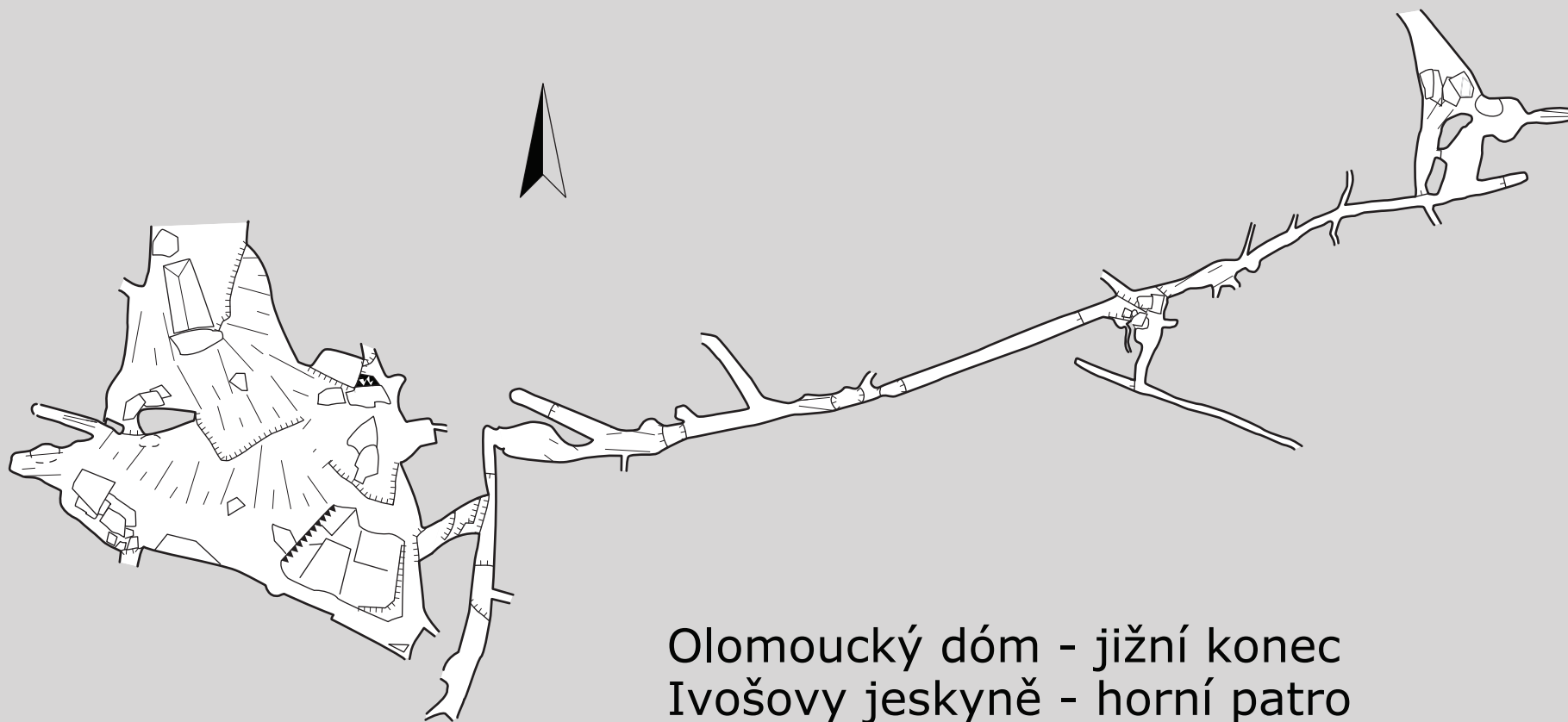
MUDr. Tomáš Bohanes, Ph.D.
předseda ZO ČSS 7-09 Estavela

příloha:

mapa koncové části Olomouckého dómu s průběhem Ivošových jeskyní

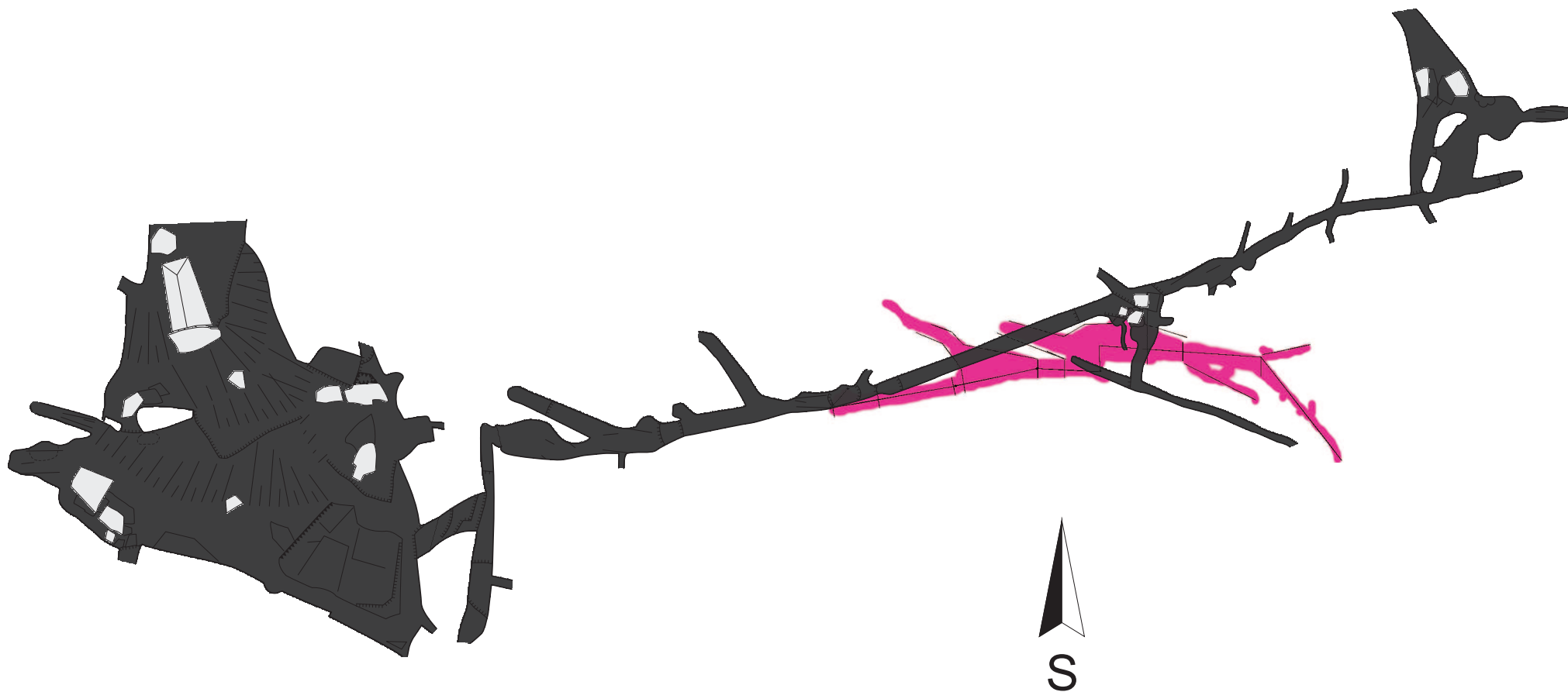
na vědomí:

1. Ministerstvo ŽP ČR
2. AOPK ČR, pracoviště Olomouc
3. Správa jeskyní Javoříčko
4. Sekretariát ČSS

Olomoucký dóm - jižní konec
Ivošovy jeskyně - horní patro

1:250

Příloha 2.:
Aproximativní projekce prostor dolního patra
Ivošových jeskyní (růžová) do mapy jižního
konce Olomouckého domu a horního patra
Ivošových jeskyní